

วิวัฒนาการบัตรประจำตัวประชาชน

"บัตรประจำตัวประชาชน" เป็นเอกสารที่ทางราชการออกให้เฉพาะผู้มีสัญชาติไทยเพื่อใช้พิสูจน์ทราบและยืนยันตัวบุคคลนับได้ว่าเป็นเอกสารที่มี เช่น การใช้สิทธิเลือกตั้งการสมัครงาน การติดต่อธุรกิจการค้า การทำนิติกรรมสัญญา และการติดต่อประสานงานกับส่วนราชการหรือภาคเอกชน นอกจากนั้นยังเป็นหลักฐานที่หน่วยงานต่าง ๆ ใช้ตรวจสอบบุคคลเพื่อประกอบการออกหนังสือสำคัญต่าง ๆ เฉพาะด้าน เช่น บัตรประจำตัวผู้ป่วยของโรงพยาบาล ใบอนุญาตขับรถ หนังสือเดินทาง หรือแม้แต่บัตรเครดิตประเภทต่างๆ ที่นิยมใช้กันในวงการของสถาบันการเงิน และการธนาคาร ซึ่งหากไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนแล้ว ความยุ่งยากสับสนในการยืนยันตัวบุคคลย่อมเกิดขึ้น อีกทั้งจะส่งผลทำให้การติดต่อดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ ไม่อาจดำเนินการไปได้ด้วยความสะดวกรวดเร็ว

"หนังสือเดินทางสำหรับราษฎร": ต้นกำเนิดของบัตรประจำตัวประชาชน

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สามารถชี้ชัดได้ว่าคนไทยเริ่มมีการใช้หนังสือยืนยันตัวบุคคลปรากฏ อยู่ใน พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 โดยในมาตรา 90 บัญญัติว่า

"กรรมการอำเภอเป็นพนักงานทำหนังสือเดินทางสำหรับราษฎรในท้องที่อำเภอนั้นจะนำไปมาค้าขายในท้องที่อื่น

วัตถุประสงค์ ของการออกหนังสือเดินทางรับรองราษฎรดังกล่าว เพื่อประโยชน์ของราษฎรโดยตรง เพราะการมีหนังสือเดินทางของทางราชการไว้แสดงตัวบุคคลว่า ตัวเขาเป็นใคร มาจากแห่งหนตำบลใดย่อมทำให้การเดินทางในต่างท้องที่เป็นไปด้วยความสะดวก และหากเจ้าหน้าที่เกิดความสงสัยขอตรวจค้นตัวก็สามารถใช้หนังสือเดินทางที่ออกให้ เป็นหลักฐานยืนยันและพิสูจน์ได้ว่าเป็นคนบริสุทธิ์ที่ทางราชการรับรองแล้ว ไม่ได้เป็นพวกมิฉฉาหรือพวกโจรแต่อย่างใด หนังสือดังกล่าวจึงเป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย ในสมัยนั้น และเหมาะสมกับสภาพการเวลาของสังคมเมื่อประมาณ 80 ปีที่แล้วความสำคัญของหนังสือเดินทางตามกฎหมาย ลักษณะปกครองท้องที่ จึงไม่แตกต่างไปจากความสำคัญของบัตรประจำตัวประชาชนในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่าต้นกำเนิดของบัตรประจำตัวประชาชน มีที่มาจากหนังสือเดินทางสำหรับราษฎร เพื่อใช้เดินทางไปท้องที่อื่นสำหรับการค้าขายติดต่อกันโดยมีกรรมการอำเภอ (หรือนายอำเภอปัจจุบัน) เป็นพนักงานทำ หนังสือดังกล่าวพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พุทธศักราช 2486 : กฎหมายว่าด้วยบัตรประจำตัวประชาชนฉบับแรกของไทย ผลของการออกหนังสือเดินทาง สำหรับราษฎรตาม พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 ทำให้ทางราชการเห็นความจำเป็นที่จะต้องทำเอกสารเป็นหลักฐาน เพื่อแสดงว่าใครคือใคร อยู่ที่ไหน รูปพรรณเป็นอย่างไร เพื่อประโยชน์ในการปกครองท้องที่และการควบคุมราษฎรของทางราชการ รวมทั้งประชาชนก็จะได้ประโยชน์ในการติดต่อซึ่งกัน และกัน โดยเฉพาะการทำมาค้าขาย ดังนั้นในปี พ.ศ. 2486 รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ 8 รัฐบาลโดยการนำของ จอมพลป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้เสนอออกกฎหมาย ว่าด้วยบัตรประจำตัวประชาชนขึ้นมาบังคับใช้เป็น การเฉพาะครั้งแรกเรียกว่า "พระราชบัญญัติ บัตรประจำตัวประชาชน พุทธศักราช 2486" นับเป็นกฎหมายฉบับแรกที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำบัตรประจำตัวประชาชนให้แก่คนไทย แต่ประกาศและบังคับใช้เฉพาะ ราษฎรในจังหวัดสองจังหวัดเท่านั้น คือ จังหวัดพระนคร และจังหวัดธนบุรี (กรุงเทพมหานครในปัจจุบัน) บัตรประจำตัวประชาชนมีทั้งหมด 5 รุ่น(ตุลาคม 2556)

บัตรประจำตัวประชาชนรุ่นที่ 1

บัตรประจำตัวประชาชนรุ่นที่ 1 : มีลักษณะเป็นบัตรรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า พับเป็น 4 ตอนคล้ายบัตรยืมหนังสือของห้องสมุดมีทั้งหมด 8 หน้า แต่ละตอนกว้าง 4 นิ้ว ยาว 3 นิ้ว ตัวบัตรใช้ได้ทั้ง2ด้านด้านหน้า (ปกหน้า) จะมีรูปครุฑและคำว่า "บัตรประจำตัวประชาชน" พร้อมเลขทะเบียนที่ออกบัตร ด้านหลัง(ปกหลัง) เป็นคำเตือนสำหรับผู้ถือบัตร ให้ระลึกรักษาหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยบัตรประจำตัวประชาชนอาทิ

เช่นต้องพกบัตรติดตัวและแสดงต่อเจ้าหน้าที่ได้เสมอ ต้องขอเปลี่ยนบัตรเมื่อบัตรหมดอายุต้องแจ้งขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการในบัตรเมื่อมีการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล หรือที่อยู่ เป็นต้น

บัตรประจำตัวประชาชนรุ่นที่ 1

ในแต่ละหน้าต่อมาจะมีการบอกลำดับเลขไว้ดังนี้

หน้าที่ 1 ระบุข้อความว่า เลขทะเบียนที่ออกบัตร วันที่ออกบัตรออกให้ ณ ที่อำเภอ จังหวัด พร้อมปิดรูปถ่ายของผู้ถือบัตรขนาด 2 นิ้วและมีลายมือผู้ถือบัตรและลาย พิมพ์นิ้วหัวแม่มือขวา

หน้าที่ 2 เป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้ถือบัตร ได้แก่ ชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล วันเดือน ปีเกิด อายุ ต่าหนี แผลเป็น รูปพรรณเชื้อชาติ สัญชาติ ชื่อบิดา มารดา ชื่อภริยา หรือ สามี

หน้าที่ 3 เป็นข้อมูลทางทะเบียนราษฎร ได้แก่ ที่เกิด บ้านเลขที่ ตำบล อำเภอ จังหวัดประเทศที่อยู่ บ้านเลขที่ ถนนหมู่บ้าน ตำบลอำเภอ จังหวัดอาชีพ และมีตราประจำตำแหน่งพนักงานเจ้าหน้าที่

หน้าที่ 4 - 6 มีไว้สำหรับเจ้าหน้าที่เพื่อบันทึกการเปลี่ยนแปลงรายการของผู้ถือบัตร ลักษณะพื้นบัตร เป็นสีฟ้าอมเขียว มีลายเทพพนมตลอดใบ ด้านหน้าและด้านหลัง ในแต่ละหน้าจะมีรูปแผนที่ประเทศไทย และรูปเรือสุพรรณหงส์กับัตรอรุณราชวราราม เด่นเป็นสง่าอยู่ตรงกลางรูปประเทศไทย

บัตรประจำตัวประชาชนตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ มีอายุการใช้ 10 ปี เมื่อบัตรหมดอายุแล้ว ต้องทำคำร้องขอเปลี่ยนบัตรโดยเสียค่าธรรมเนียมไม่เกิน 25 สตางค์ ส่วนบุคคลซึ่งจะต้องมีบัตรตามกฎหมาย คือ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 16 ปีบริบูรณ์จนถึง 70 ปีบริบูรณ์ และกำหนดให้ยื่นคำร้อง ภายใน 60 วันนับแต่วันที่ผู้นั้นต้องมีบัตรตามพระราชบัญญัตินี้พระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชนพุทธศักราช 2505 กฎหมายที่บังคับให้คนไทยทั่วประเทศต้องมีบัตร

บัตรประจำตัวประชาชนรุ่นที่ 2

บัตรประจำตัวประชาชนรุ่นที่ 2 : ความเปลี่ยนแปลงของบ้านเมืองโดยเฉพาะความเจริญของ

ภูมิภาคส่งผลให้ราชการ และประชาชนคนไทยต้องปรับตัวและปรับวิถีทางของความเป็นอยู่ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นการติดต่อทางสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนก็เปิดกว้างขวางขึ้นบัตรประจำตัวประชาชนรุ่นที่ 1 มีจุดอ่อนในด้านการพกพา ทั้งนี้เนื่องจากมีลักษณะใหญ่เกินไป ทำให้เกิดความไม่สะดวกต่อผู้ใช้ที่จะต้องนำพกพาติดตัวไปด้วยเสมอ ประกอบกับลักษณะของบัตร หลักการและวิธีการทางกฎหมายในเรื่องการจัดทำบัตรประจำตัวประชาชนก็ล้าสมัยรัฐบาลในสมัย จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรีจึงได้มอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยปรับปรุงกฎหมาย ว่าด้วยบัตรประจำตัวประชาชนให้เหมาะสมยิ่งขึ้นและให้สามารถบังคับใช้กับประชาชนคนไทยทั่วประเทศ ในที่สุดจึงได้ออก "พ.ร.บ. บัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. 2505" ซึ่งให้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2506 เป็นต้นมา โดยการออกบัตรจะมี "กรมการปกครอง" เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการออกบัตรประจำตัวประชาชนทั่วประเทศ สารสำคัญที่แตกต่างไปฉบับปี พ.ศ. 2486 มีหลายประการ อาทิ เช่น กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า ผู้ที่ต้องมีบัตรต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทยอายุระหว่าง 17 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกิน 70 ปีบริบูรณ์ บัตรมีอายุ 6 ปี กำหนดค่าธรรมเนียมในการออกบัตรหรือเปลี่ยนบัตรไว้ฉบับละ 5 บาท และให้ยกเลิกบัตรประจำตัวประชาชนรุ่นแรก เปลี่ยนมาใช้บัตรรุ่นใหม่แทน

ลักษณะของบัตร รุ่นที่ 2

- เป็นบัตรรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดกว้าง 6 เซนติเมตร ยาว 9 เซนติเมตร
- ด้านหน้าเป็นรูปตราครุฑ อยู่ตรงกลาง มีข้อความ "สำนักงานทะเบียนบัตรประจำตัวประชาชนกระทรวงมหาดไทย" วันที่ออกบัตรและวันบัตรหมดอายุ

- ด้านหลังจะเป็นรายการของผู้ถือบัตร ประกอบด้วย รูปถ่าย ที่มีเส้นบอกส่วนสูง เป็นนิ้วฟุต ใต้รูปจะมีเลขและตัวอักษรแสดงถึงอำเภอที่ออกบัตรและเลขทะเบียนบัตรและตราประจำตำแหน่งเจ้าพนักงานออกบัตรปรากฏอยู่ทางด้านซ้าย ส่วนด้านขวาจะมีชื่อตัวชื่อสกุล วันเดือนปีเกิด อายุ ที่อยู่ และลายมือชื่อเจ้าพนักงานออกบัตร

บัตรประจำตัวประชาชนรุ่นที่ 2

บัตรประจำตัวประชาชนรุ่นที่ 2

อนึ่งเป็น

ตรพิมพ์ด้วยเครื่อง

พิมพ์ดีดธรรมดาคนไทยได้ทำบัตรรุ่นนี้ ตั้งแต่ปี 2506 จนถึงสิ้นปี 2530 รวม 24 ปี ประมาณไม่ต่ำกว่า 100 ล้านบัตรจึงเป็นที่รู้จักและแพร่หลายของคนไทยในช่วง ระหว่างปีดังกล่าวพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พุทธศักราช 2526 พ.ร.บ. บัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. 2505 ใช้บังคับได้ประมาณ 21 ปีพบจุดอ่อนหลายประการข้อสำคัญคืออายุของผู้ที่จะต้องมีบัตรที่กำหนดไว้ 17ปีบริบูรณ์ ไม่สัมพันธ์กับกฎหมายคุ้มครองแรงงานประกอบกับกฎหมายฉบับนี้กำหนดการให้นับอายุตามปีพุทธศักราช ทำให้จำนวนประชาชนผู้ขอยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวประชาชน จะมียื่นทำบัตรกันมากในช่วงตั้งแต่วันที่1มกราคมจนถึงสิ้นเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี ปัญหาทางข้อกฎหมายทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถให้บริการประชาชนได้อย่างทั่วถึง ในสมัยรัฐบาลที่มี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรีจึงได้ยกเลิก พ.ร.บ. บัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. 2505 และตรา "พ.ร.บ.บัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. 2526" ขึ้นใช้บังคับแทน โดยมีผลตั้งแต่วันที่ 21 เมษายน 2526 กฎหมายฉบับนี้ มีข้อเด่นในเรื่องการปรับปรุงจุดอ่อนของกฎหมายฉบับก่อน ได้แก่ การลดอายุของผู้ที่จะต้องขอมีบัตรจาก 17 ปีบริบูรณ์ เป็น15ปีบริบูรณ์เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายคุ้มครองแรงงานการนับอายุผู้ขอมีบัตร15ปีบริบูรณ์ให้นับชนวันเดือนปีเกิดของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นการนับอายุตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นอกจากนี้ ได้ขยายระยะเวลาการขอมีบัตรเพิ่มขึ้นจากเดิมที่กำหนดไว้ 60 วัน เป็น 90 วัน กำหนดให้บัตรที่ยังใช้ได้ในวันที่ผู้ถือบัตร มีอายุครบ70ปีบริบูรณ์ สามารถใช้ได้ต่อไป

จนกว่าผู้ถือบัตรจะเสียชีวิต กำหนดลักษณะความผิดเกี่ยวกับบัตรและบทลงโทษเพิ่มขึ้น และไม่เก็บค่าธรรมเนียมในการขอมิบัตรครั้งแรกหรือขอมิบัตรใหม่เมื่อบัตรเดิมหมดอายุ การเปลี่ยนแปลงพ.ร.บ.บัตรประจำตัวประชาชนในครั้งนี้ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ และลักษณะของบัตรประจำตัวประชาชนแต่อย่างใด ลักษณะของบัตรยังคงเหมือนเดิมทุกประการ

บัตรประจำตัวประชาชนรุ่นที่ 3

บัตรประจำตัวประชาชนรุ่นที่3: การนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการผลิตบัตรความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสูงขึ้น ทั้งประเทศค่ายเสรีประชาธิปไตย ค่ายสังคมนิยม คอมมิวนิสต์ และค่ายประเทศที่สาม ทำให้มีบุคคลต่างด้าวเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นทั้งในลักษณะของผู้เข้าเมืองโดยถูกต้องตามกฎหมายและผู้อพยพหลบหนีเข้าเมืองโดยมิชอบ ความต้องการบัตรประจำตัวประชาชนในหมู่ของคนต่างด้าวเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทยได้เยี่ยงคนไทย ก่อให้เกิดปัญหาการปลอมแปลงบัตรประจำตัวประชาชนระบอบอย่างหนัก นอกจากนี้ตัวแปรทางด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เริ่มเข้ามามีบทบาทในภาคเอกชนและราชการไทย สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องกระตุ้นให้มีการเรียกร้องปรับปรุงรูปแบบของบัตรประจำตัวประชาชนให้สวยงาม ก้าวหน้า ทันสมัย และสามารถป้องกันการปลอมแปลงได้มากขึ้น ด้วยเหตุนี้ คณะรัฐมนตรีในสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติรสุลานนท์เป็นนายกรัฐมนตรี จึงได้มีมติเมื่อวันที่30 เมษายน 2529เห็นชอบโครงการปรับปรุงระบบการผลิตบัตรประจำตัวประชาชนด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอและอนุมัติให้ดำเนินการได้ซึ่งมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นของการพลิกโฉมหน้าของบัตรประจำตัวประชาชน มาสู่รูปแบบใหม่เป็นบัตรรุ่นที่ 3

ลักษณะของบัตร รุ่นที่ 3

- เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดกว้าง 5.4 เซ็นติเมตร ยาว8.4เซ็นติเมตร ตัวบัตรจะเป็นสีขาวย และมีลายพื้นเป็นเส้นสีฟ้าทั่วบัตรทั้งสองด้าน
- ด้านหน้าของบัตรมีรูปครุฑอยู่ตรงกลาง มีตัวอักษรคำว่า "บัตรประจำตัวประชาชน" อยู่ด้านบนครุฑคำว่า "กรมการปกครอง" อยู่ด้านซ้าย คำว่า "กระทรวงมหาดไทย" อยู่ด้านขวาส่วนด้านล่างครุฑมีลายมือชื่อเจ้าพนักงานผู้ออกบัตร และตราประจำตำแหน่ง
- ด้านหลังของบัตรแถวบนสุดจะมีเลขประจำตัว13 หลักซึ่งเป็นเลขชุดเดียวกับที่ปรากฏในทะเบียนบ้าน ถัดมาจะมีเลข8 หลัก ซึ่งเลข 2 หลักแรกบ่งบอกถึงรอบของการออกบัตร ส่วนเลข6หลักต่อมาหมายถึงลำดับที่ของการทำบัตร ถัดลงมาด้านซ้ายจะมีรูปถ่ายของผู้ถือบัตรเป็นรูปสีธรรมชาติ โดยมีเส้นแสดงส่วนสูงเป็นเซ็นติเมตร ส่วนด้านขวาจะมีรายการของผู้ถือบัตร ประกอบด้วย ชื่อตัว ชื่อสกุล วันเดือนปีเกิด วันออกบัตร วันบัตรหมดอายุ และที่อยู่ ลักษณะที่พัฒนาซึ่งถือว่าเป็นจุดเด่นของบัตรรุ่นนี้ คือรูปถ่ายผู้ถือบัตรเป็นรูปสี พิมพ์รายการผู้ถือบัตรด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ มีการป้องกันการปลอมแปลงด้วยการเคลือบวัสดุป้องกันการปลอมแปลงชนิดพิเศษมีลายสัญลักษณ์รูปสิงห์ และคำว่า"กรมการปกครอง" ฝังอยู่ในเนื้อวัสดุไม่สามารถมองเห็นได้ชัดด้วยตาเปล่า

การจัดเก็บข้อมูลผู้ทำบัตรและการตรวจสอบรายการบัตรเดิมถูกดำเนินการในรูปของฐานข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ บัตรประจำตัวประชาชนระบบนี้ เริ่มใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2531 เป็นต้นมา

บัตรประจำตัวประชาชนรุ่นที่ 4

บัตรประจำตัวประชาชนรุ่นที่ 4: บัตรประจำตัวประชาชนไอเทค การพัฒนาระบบการจัดทำบัตรประจำตัวประชาชนมิได้หยุดนิ่งแค่บัตร รุ่นที่สามเท่านั้นความก้าวหน้าของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในยุคโลกาภิวัตน์ประกอบกับความสมบูรณ์ของระบบฐานข้อมูลทะเบียนบัตรประจำตัวประชาชนและแรงผลักดันในเรื่องการให้บริการประชาชน ก่อให้เกิดความคิดในการเปลี่ยนแปลงระบบการจัดทำบัตรประจำตัวประชาชนให้ทันสมัย ทัดเทียมกับนานาอารยประเทศ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้เสนอ "โครงการจัดทำระบบการให้บริการประชาชนทางด้านทะเบียนและบัตรด้วยระบบคอมพิวเตอร์ฯ" โดยเป้าหมายหลักที่จะนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการออกบัตรประจำตัวประชาชนอย่างสมบูรณ์แบบทั้งระบบเปลี่ยนแปลงรูปแบบของบัตรให้ทันสมัย และเพื่อเป็นการปรับปรุงระบบ การให้บริการประชาชน ให้สะดวก รวดเร็ว และถูกต้อง ทั้งนี้การผลิตบัตรจะกระจายไปถึงสำนักทะเบียนแต่ละแห่ง ประชาชนที่มาทำบัตร สามารถรับบัตรได้ทันทีด้วยความรวดเร็ว ภายในวันที่ติดต่อขอทำบัตร โดยไม่จำเป็นต้องใช้ใบรับ บ.ป.2 หรือใบเหลืองอีกต่อไป

โครงการดังกล่าวได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2538 หลังจากติดตั้งระบบและให้บริการด้านทะเบียนราษฎรแล้ว กรมการปกครองจึงสามารถเปิดระบบให้บริการจัดทำบัตรประจำตัวประชาชนแบบใหม่เป็นครั้งแรก ณ ที่ว่าการอำเภอเมืองปทุมธานีและกรุงเทพมหานคร โดยถือปฐมนิเทศในวันที่ 5 ธันวาคม 2539 เป็นสิริมงคลในวโรกาสฉลองปีกาญจนาภิเษกและเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ในด้านกฎหมายนั้น ยังคงใช้ พ.ร.บ. บัตรประจำตัวประชาชนพ.ศ. 2526 เพื่อบริการประชาชนในการขอทำบัตรในกรณีต่างๆ สิ่งที่เพิ่มขึ้นมาเพื่อรองรับการจัดทำบัตรระบบใหม่ ได้แก่ การออกกฎกระทรวง กำหนดลักษณะของบัตร และการประกาศกำหนดพื้นที่ที่จะดำเนินการเท่านั้น

1. ลักษณะของบัตร ตัวบัตรทำด้วยพลาสติก มีความยืดหยุ่นและแข็งแรงขนาดมาตรฐานสากล (ISO) กว้าง 5.4 เซ็นติเมตร ยาว 8.6 เซ็นติเมตร
หนา 0.76 มิลลิเมตร พื้นบัตรทั้งสองด้านเป็นสีขาว มีลายสีฟ้า
2. ด้านหน้าของบัตร มีรูปถ่ายเจ้าของบัตร พร้อมรายการเกี่ยวกับประวัติของเจ้าของบัตร ได้แก่ เลขประจำตัวประชาชน 13หลัก ชื่อตัว ชื่อสกุล
วันเดือนปีเกิด ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน หมุ่โลหิต วันที่ออกบัตร วันที่บัตรหมดอายุ และมีลายมือชื่อเจ้าพนักงานผู้ออกบัตร
3. ด้านหลังของบัตร มีคำว่า "บัตรประจำตัวประชาชน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย" รูปครุฑ และแถบแม่เหล็ก สำหรับบันทึกข้อมูลของเจ้าของบัตร นอกจากนี้จะมีรหัสกำกับบัตร ซึ่งเป็นชุดของ

บัตรรุ่นใหม่นี้ เรียกกันว่า "บัตรประจำตัวประชาชนไอเทค" เนื่องจากทุกขั้นตอนตั้งแต่การพิมพ์คำขอมีบัตร รายการบุคคลของผู้ขอมีบัตร ซึ่งรวมถึงภาพใบหน้า การลงลายมือชื่อของเจ้าพนักงานออกบัตร และการตรวจสอบหลักฐานรายการบัตรเดิม ดำเนินการด้วยระบบคอมพิวเตอร์ทั้งสิ้น การให้บริการจัดทำบัตรระบบใหม่ด้วยคอมพิวเตอร์นั้น ได้ดำเนินการในรูปแบบของการตั้งศูนย์คอมพิวเตอร์ภาค จำนวน 9 ภาค เพื่อควบคุมและดูแลระบบการดำเนินงานของสำนักทะเบียนทุกแห่งทั่วประเทศ

บัตรประจำตัวประชาชนรุ่นที่ 5

บัตรประจำตัวประชาชนรุ่นที่ 5 : บัตรประจำตัวประชาชนแบบอเนกประสงค์ (Smart card) บัตรประจำตัวประชาชนแบบอเนกประสงค์ หรือบัตร Smart card เกิดขึ้นจากคณะกรรมการบูรณาการและปฏิรูประบบการทะเบียนแห่งชาติซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานคณะกรรมการได้มอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยเป็นเจ้าภาพในการจัดทำบัตรประจำตัวประชาชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้ประชาชนมีบัตรหลักบัตรเดียวในการขอรับบริการจากรัฐ(e-Citizen)

ทำไมต้องเป็นบัตร Smart card

กรมการปกครอง ได้ออกบัตรประจำตัวประชาชนเป็นแบบแถบแม่เหล็กมาได้ระยะหนึ่งแล้ว เห็นว่าปัจจุบัน เทคโนโลยีบัตรพลาสติกมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว และมีราคาถูกลงประกอบกับแนวนโยบายรัฐบาลที่ต้องการให้การบริการของภาครัฐมีความสะดวก รวดเร็ว ถูกต้อง และเป็นมาตรฐานเดียวกันทุกส่วนราชการ จึงได้เปลี่ยนจากบัตรแถบแม่เหล็กเป็นบัตร Smart card ซึ่งมีความปลอดภัยและจัดเก็บข้อมูลได้มาก เพื่อให้สามารถจัดเก็บข้อมูลของส่วนราชการต่างๆ ที่ประสงค์เพื่อการบริการและเป็นประโยชน์ต่อประชาชน เจ้าของบัตรบัตรประจำตัวประชาชนแบบอเนกประสงค์หรือบัตร Smart card ที่กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยเลือกใช้เป็นเทคโนโลยีชนิด Contact smart cards ซึ่งจะต้องใช้คู่กับเครื่องอ่านบัตร (Smart card Reader)

วิวัฒนาการบัตรประจำตัวประชาชนแบบอเนกประสงค์ (Smart card)

กรมการปกครอง ได้ออกบัตรประจำตัวประชาชนแบบอเนกประสงค์ (Smart Card) ให้กับคนไทยที่มีอายุครบ ๗ ปีบริบูรณ์ทั่วประเทศแล้ว โดยแบ่งออกเป็น ๕ รุ่น ดังนี้

- บัตรประจำตัวประชาชนแบบอเนกประสงค์ (Smart card) รุ่นที่ 1
- บัตรประจำตัวประชาชนแบบอเนกประสงค์ (Smart card) รุ่นที่ 2
- บัตรประจำตัวประชาชนแบบอเนกประสงค์ (Smart card) รุ่นที่ 3
- บัตรประจำตัวประชาชนแบบอเนกประสงค์ (Smart card) รุ่นที่ 4 - 5

การใช้งานและการใช้ประโยชน์จากบัตร

กรมการปกครอง ได้ประกาศ กำหนดหลักเกณฑ์การอนุญาตให้หน่วยงานของรัฐและเอกชน ใช้โปรแกรมสำหรับการอ่านข้อมูลจากบัตรประจำตัวประชาชน เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๒ เพื่อให้ภาครัฐ และเอกชนได้ใช้ประโยชน์จากบัตรประจำตัวประชาชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งปัจจุบันมีหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนได้ลงนามในบันทึกข้อตกลงในการใช้ประโยชน์จากบัตร แล้ว จำนวน ๑๑๑ หน่วยงาน (ข้อมูล ณ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๖)

ด้านหน้า

ด้านหลัง

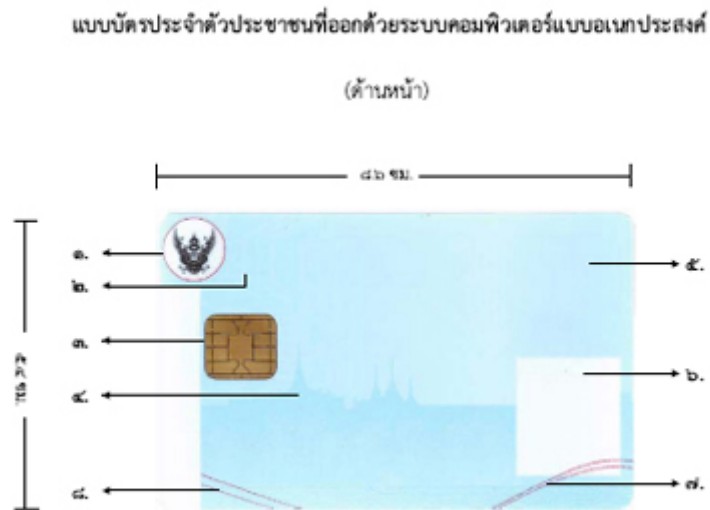
และซอฟต์แวร์ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- Personal Computer / Computer Notebook
- OS [Windows98/ XP/ Vista]
- Smart card reader มีคุณสมบัติพื้นฐานตามมาตรฐาน PC/SC (Microsoft)

โดยกรมการปกครองจัดทำซอฟต์แวร์ให้ใช้ ประกอบด้วย Library / Modules ที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานบัตร Smart card ,Source Code ,License Manager (LM) เพื่อควบคุมการใช้งานบัตรที่ออกโดยกรมการปกครอง

รูปแบบของบัตรประจำตัวประชาชน

แบบบัตรประจำตัวประชาชนที่ออกโดยระบบคอมพิวเตอร์แบบเอกประสงค์ (Smart Card)
ด้านหน้าและด้านหลัง

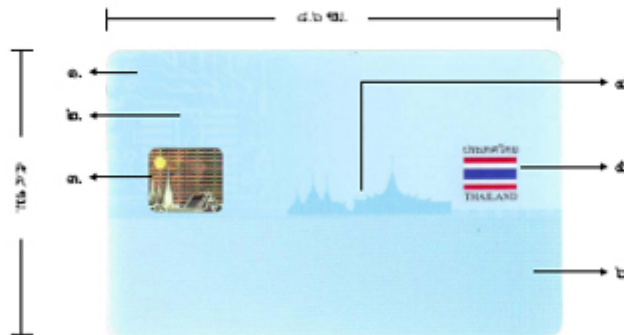

รายละเอียดของลักษณะบัตรด้านหน้า ประกอบด้วย

๑. รูปครุฑสีดำบนพื้นสีขาวอยู่ในเส้นวงกลมสีแดง
๒. ลวดลายสีฟ้าลักษณะเหมือนแผงวงจรไฟฟ้า
๓. หน่วยความจำ (IC chip)
๔. รูปพระบรมมหาราชวังสีฟ้าเข้ม
๕. ลายพื้นของบัตรเป็นลายประดิษฐ์สีฟ้าอ่อน
๖. ที่ว่างสำหรับรูปถ่าย
๗. และ ๘ . micro text ป้องกันการปลอมแปลง ซึ่งเมื่อใช้แว่นขยายจะเห็นเป็นตัวอักษร "THAILAND" ต่อเนื่องกันเป็นเส้นสีแดง

แบบบัตรประจำตัวประชาชนที่ออกด้วยระบบคอมพิวเตอร์แบบเนกประสงค์

(ด้านหลัง)

รายละเอียดของลักษณะบัตรด้านหลัง

๑. รหัสการผลิต

๒. ลวดลายสีฟ้าลักษณะเหมือนแผงวงจรไฟฟ้า

๓. สัญลักษณ์ตรวจสอบบัตร (hologram) เป็นสีทองภายในปรากฏรูปพระบรมมหาราชวัง รูปวงกลม อยู่มุมบนซ้าย มีรูปแผนที่ประเทศไทยซ้อนอยู่ตรงกลางเห็นได้โดยตรง หรือเมื่อเอียงบัตร ในที่ว่าง มีคำว่า "ประเทศไทย" ต่อเนื่องกันเป็นแนวตลอด

๔. รูปพระบรมมหาราชวังสีฟ้าเข้ม

๕. รูปธงชาติ ด้านบนมีคำว่า "ประเทศไทย" และด้านล่างมีคำว่า "THAILAND"

๖. ลายพื้นของบัตรเป็นลายประดิษฐ์สีฟ้าอ่อน

หมายเหตุ เหตุผลในการประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับนี้ คือ โดยที่เป็นการสมควรกำหนดขนาด สี และ ลักษณะของบัตร และรายการในบัตรและรายละเอียดของรายการในบัตร รวมทั้งแบบบัตรประจำตัวประชาชน ที่ออกด้วยระบบคอมพิวเตอร์แบบเนกประสงค์ให้มีความชัดเจนและเหมาะสม ตลอดจนกำหนดให้เจ้าพนักงานออกบัตรสามารถกำหนดมาตรการตรวจสอบและป้องกันการปลอมแปลงบัตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องออกกฎกระทรวงนี้

คุณสมบัติของผู้ขอมีบัตรประจำตัวประชาชนและบุคคลซึ่งได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชน

คุณสมบัติของผู้ขอมีบัตรประจำตัวประชาชน :

1. มีสัญชาติไทย
2. ต้องมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน (ท.ร.14)
3. อายุตั้งแต่ 7 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกิน 70 ปี

* สำหรับผู้มีอายุเกิน 70 ปี และผู้ได้รับการยกเว้น จะขอมีบัตรประจำตัวประชาชนได้

บุคคลซึ่งได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชนตามกฎหมาย :

(กฎหมายกำหนดบุคคลซึ่งได้รับการยกเว้นไม่ต้องขอมีบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. 2548 เมื่อ 30 ธันวาคม 2548)

1. สมเด็จพระบรมราชินี
2. พระบรมวงศานุวงศ์ตั้งแต่ชั้นพระองค์เจ้าขึ้นไป
3. ภิกษุ สามเณร นักพรต และนักบวช
4. ผู้มีกายพิการเดินไม่ได้ หรือเป็นใบ้ หรือตาบอดทั้งสองข้าง หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ
5. ผู้อยู่ในที่คุมขังโดยชอบด้วยกฎหมาย
6. บุคคลซึ่งกำลังศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ และไม่สามารถยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวประชาชนได้

สถานที่ยื่นขอทำบัตรประจำตัวประชาชน

ในประเทศไทย : บุคคลสัญชาติไทยที่พักอาศัยอยู่ในประเทศไทย สามารถยื่นขอทำบัตรประจำตัวประชาชน ได้ที่ **ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ สำนักงานเขต สำนักงานเทศบาล หรือ ศาลาว่าการเมืองพัทยา**

ในต่างประเทศ : บุคคลสัญชาติไทยที่มีถิ่นพำนักอยู่ในต่างประเทศ สามารถยื่นขอทำบัตรประจำตัวประชาชน ได้ที่ **สถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุลใหญ่ หรือ สำนักงานการค้าและเศรษฐกิจไทย** กว่า 29 ประเทศ ดังนี้

ภูมิภาคอเมริกา (๒ ประเทศ)

๑. สหรัฐอเมริกา

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน
สถานกงสุลใหญ่ ณ นครชิคาโก
สถานกงสุลใหญ่ ณ นครลอสแอนเจลิส
สถานกงสุลใหญ่ ณ นครนิวยอร์ก

๒. แคนาดา

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงออตตาวา
สถานกงสุลใหญ่ ณ นครแวนคูเวอร์

ภูมิภาคยุโรป (๑๒ ประเทศ)

๑. เยอรมนี

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเบอร์ลิน
สถานกงสุลใหญ่ ณ นครแฟรงก์เฟิร์ต

๒. สวีเดน

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงสตอกโฮล์ม

๓. นอร์เวย์

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงออสโล

๔. เดนมาร์ก

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคเปนเฮเกน

๕. สหราชอาณาจักร

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงลอนดอน

๖. สวิตเซอร์แลนด์

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเบิร์น

๗. เบลเยียม

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงบรัสเซลส์

๘. ฝรั่งเศส

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปารีส

๙. ออสเตรีย

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวียนนา

๑๐. อิตาลี

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโรม

๑๑. เนเธอร์แลนด์

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเฮก

๑๒. ฟินแลนด์

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเฮลซิงกิ

ภูมิภาคเอเชีย (๖ ประเทศ)

๑. สิงคโปร์

สถานเอกอัครราชทูต ณ สิงคโปร์

๒. Тайหวัน

สำนักงานการค้าและเศรษฐกิจไทย (ไทเป)

๓. มาเลเซีย

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์

๔. ญี่ปุ่น

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโตเกียว
สถานกงสุลใหญ่ ณ นครโอซากา

๕. เกาหลีใต้

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโซล

๖. จีน

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง
สถานกงสุลใหญ่ ณ นครเฉิงตู
สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเฉียนเหมิน
สถานกงสุลใหญ่ ณ นครกวางโจว
สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองฮอังกง
สถานกงสุลใหญ่ ณ นครคุนหมิง
สถานกงสุลใหญ่ ณ นครเซี่ยงไฮ้
สถานกงสุลใหญ่ ณ นครซีอาน
สถานกงสุลใหญ่ ณ นครหนานหนิง

ภูมิภาคออสเตรเลีย (๒ ประเทศ)

๑. ออสเตรเลีย	สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงแคนเบอร์รา
สถานกงสุลใหญ่ ณ นครซิดนีย์
๒. นิวซีแลนด์	สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวลลิงตัน

ภูมิภาคตะวันออกกลาง (๖ ประเทศ)

๑. อิสราเอล	สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเทลอาวีฟ
๒. คูเวต	สถานเอกอัครราชทูต ณ คูเวต
๓. บาห์เรน	สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงมานามา
๔. กาตาร์	สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโดฮา
๕. สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์	สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงอาบูดาบี
สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองดูไบ
๖. ซาอุดีอาระเบีย	สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงริยาด
สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเจดดาห์

ภูมิภาคแอฟริกา (๑ ประเทศ)

๑. แอฟริกาใต้	สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงพริทอเรีย

ผู้ที่สามารถขอทำบัตรประจำตัวประชาชนในต่างประเทศจะต้องเป็นผู้มีถิ่นพำนัก ในต่างประเทศ และเคยมีบัตรประจำตัวอยู่ก่อนแล้ว โดยสถานเอกอัครราชทูต/สถานกงสุลใหญ่จะบริการให้ใน**กรณีบัตรหมดอายุชำรุดหรือสูญหาย เปลี่ยนแปลงรายละเอียดบนบัตร** เช่น ชื่อ/นามสกุล ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน แต่สำหรับผู้ที่ยังไม่เคยมีบัตรและต้องการมีบัตรครั้งแรก ยังจะต้องยื่นคำขอในประเทศไทย

สำหรับคนไทยที่อาศัยอยู่ในประเทศอื่นนอกเหนือจาก ๒๙ ประเทศข้างต้น กระทรวงการต่างประเทศจะทยอยเปิดให้บริการทำบัตรประจำตัวประชาชนเพิ่มเติมในปี ๒๕๕๘ - ๒๕๕๙ ซึ่งผู้สนใจสามารถติดตามข่าวสารการเปิดให้บริการในระยะต่อไปได้ทางเว็บไซต์ของกรมการกงสุล

ข้อมูล : กรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ